

kompleksowych negocjacjach oczekujących Europę zachodnią i Stany Zjednoczone, zależec będzie przyszła pozycja Niemiec Zachodnich w systemie partnerstwa atlantyckiego i w stosunkach z USA oraz miejsce w ramach wspólnoty dziewięciu krajów EWG, a także w procesie dalszego wyrównywania trudnej drogi wiodącej do ustanowienia pokojowego współistnienia i współpracy między Wschodem a Zachodem.

Marian Jaśkowski

VII MIĘDZYKARODOWY KONGRES SŁAWISTÓW W WARSZAWIE

(21-27 VIII 1973 r.)

VII Międzynarodowy Kongres Sławistów w Warszawie był jednym z głównych punktów obchodów Roku Nauki w Polsce, a także największą imprezą spośród wszystkich kongresów sławistycznych, jakie się dotąd odbyły, zgromadził bowiem około 3 000 uczestników z 27 krajów całego świata, nadano mu również odpowiednio wysoką rangę jako wydarzeniu naukowemu i kulturalnemu. Świadczy o tym fakt, iż patronat nad obradami kongresu objął Przewodniczący Rady Państwa PRL Henryk Jabłoński a w Komitecie Honorowym Kongresu znalazły się czołowe postaci życia naukowego, politycznego i społecznego PRL: S. Gucwa — Marszałek Sejmu PRL, ministrowie — J. Kaczmarek, J. Kuberski, S. Olszowski, S. Wroński, prezes PAN prof. W. Trzebiatowski, sekretarz I Wydziału PAN prof. W. Markiewicz i inni¹.

Do obrad kongresu przywiązywano dużą wagę, starano się przydać mu odpowiednią oprawę, stworzyć jak najkorzystniejsze warunki obrad, a także możliwość pełnego zaprezentowania dorobku nauki i kultury polskiej oraz ogólnych osiągnięć naszego narodu i kraju. Tak więc impreza w swym zamyśle naukowa stała się poważnym wydarzeniem życia kulturalnego, naukowego a nawet politycznego Polski w drugiej połowie sierpnia br.

Obrady Kongresu rozpoczęły się dnia 21 sierpnia 1973 r. uroczystością inauguracyjną, w której uczestniczyli m. in.: marszałek Sejmu PRL — S. Gucwa, minister oświaty i wychowania J. Kuberski, minister kultury i sztuki S. Wroński, zastępca kierownika Wydziału Nauki i Oświaty KC PZPR J. Maciszewski, prezes PAN prof. W. Trzebiatowski, sekretarz Wydziału I PAN prof. W. Markiewicz².

Otwierając obrady przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Sławistów, prof. W. Doroszewski, odczytał list honorowego protektora Kongresu, przewodniczącego Rady Państwa prof. H. Jabłońskiego, skierowany do uczestników spotkania. Pozdrawiając zgromadzonych w Warszawie naukowców H. Jabłoński życzył, aby Kongres stał się „ważnym wydarzeniem w historii sławistyki, by toczące się w czasie jego obrad dyskusje przyczyniły się do dalszego, możliwie największego rozwoju tej ważnej dziedziny nauki”.

H. Jabłoński stwierdził następująco:

„Równocześnie pragnę wyrazić zadowolenie, że możemy Was gościć w kraju, który — nawiązując do swych najlepszych tradycji — ma ambicje, by swą uporczywą, wytrwałą pracą wnieść do kultury narodów słowiańskich nowe, trwałe wartości, służyć sprawie postępu całej ludzkości. Mam pewność, że bezpośredni

¹ Por. np. komunikat w „Życiu Warszawy” z 22 VII 1973 pt. VII Międzynarodowy Kongres Sławistów rozpoczął obrady.

² Jw.

kontakt z kulturą, życiem i pracą naszego narodu, tak jak i obrady Kongresu, dobrze zaowocują w dalszej Waszej działalności z wielkim pożytkiem dla nauki i umacniania się pokojowej współpracy wszystkich narodów świata”³.

W imieniu rządu PRL uczestników Kongresu powitał minister oświaty i wychowania J. Kuberski. Oceniając ogólnie zamierzenia programowe Kongresu mówca stwierdził, że stanowi on bardzo doniosłe wydarzenie Roku Nauki Polskiej, choć jego znaczenia nie można ujmować w polskim jedynie kontekście. Kongres obraduje bowiem w czasie, kiedy wysiłki zmierzające do odprężenia międzynarodowego, do utrwalenia pokoju na świecie — dają realne rezultaty.

„Takie zjazdy jak ten, umożliwiające głębsze poznanie dorobku kulturalnego narodów, wymianę poglądów, nawiązanie i zacieśnianie osobistych kontaktów między pracownikami naukowymi wielu krajów, zbliżają nas do celu najważniejszego dla wszystkich, do pokoju i przyjaźni między narodami” — podkreślił w zakończeniu swego przemówienia minister J. Kuberski⁴.

Jako przedstawiciel Prezydium PAN przemówienie powitalne wygłosił wiceprezes Akademii, prof. W. Nowacki, wyrażając przekonanie, że obrady kongresowe odegrają inspirującą rolę w rozwoju badań slawistycznych i przyczynią się do dalszego zbliżenia i zacieśnienia więzi między placówkami naukowymi oraz poszczególnymi uczonymi różnych krajów.

W swym przemówieniu prof. B. Havranek z CSRS, przewodniczący I Międzynarodowego Kongresu Sławistów w Pradze w r. 1929, snuł porównania rozmiarów i problematyki inauguracyjnego Kongresu z późniejszymi imprezami tego typu wraz z tu omawianą.

W imieniu slawistów słowiańskich przemówienie powitalne wygłosił przewodniczący Komitetu Sławistów ZSRR prof. M. Aleksiejew, zaś w imieniu slawistów niesłowiańskich — prof. R. Auty z W. Brytanii.

Referaty inauguracyjne wygłosili: prof. J. Krzyżanowski (*Dwie romantyczne rocznice dwóch literatur słowiańskich* — dotyczący twórczości A. Mickiewicza i A. Puszkina), prof. F. P. Filin z ZSRR (*Problem pochodzenia języków słowiańskich*) oraz prof. R. Jakobson z USA (*Uwagi językoznawcze nad ogólnymi cechami poezji słowiańskiej*), z których zwłaszcza ostatni wywołał szczególne zainteresowanie, reprezentując stosunkowo nowy i bujnie rozwijający się nurt slawistyki, a mianowicie tzw. lingwistykę literacką.

Zrelacjonowanie przebiegu imprezy naukowej zakrojonej na tak szeroką skalę, jest zadaniem trudnym, jeśli w ogóle możliwym w ramach jednego sprawozdania. Wystarczy powiedzieć, że program Kongresu objął w sumie ok. 900 referatów i komunikatów, których streszczenia wypełniły 1200-stronicowy tom. Stąd tutaj ograniczymy się jedynie do wskazania, na jakich grupach problemowych koncentrowała się dyskusja oraz które z przedstawionych na Kongresie prac wywołały specjalne zainteresowanie uczestników.

Program Kongresu przewidywał przeprowadzenie obrad w pięciu sekcjach: językoznawstwa, literaturoznawstwa, zagadnień lingwistyczno-literaturoznawczych, folklorystyki oraz ogólnoslawistycznych problemów historycznych. Dyskusja w sekcjach toczyła się nad ustalonymi zespołami problemów, w obrębie których zostały wydzielone tematy bardziej ogólne i szczegółowsze⁵.

³ Tekst listu dołączony został jako faksimile do materiałów kongresowych.

⁴ Por. przypis 1.

⁵ Por. broszura pt. VII Międzynarodowy Kongres Sławistów. Warszawa 21-27 VIII 1973. Program. Warszawa 1973.

Sekcja językoznawstwa zajęła się następującymi problemami:

1. Język prasłowiański jako hipotetyczna, systemowa całość, kierunki jego ewolucji w poszczególnych językach słowiańskich.
2. Historia kształtowania się literackich języków słowiańskich (z uwzględnieniem elementów obcych, zwłaszcza grecko-łacińskich).
3. Zagadnienie pokrewieństwa językowego w świetle dialektologii porównawczej.
4. Charakterystyka środków leksykalnych i morfologicznych w językach słowiańskich.
5. Dynamika rozwoju słowiańskich języków literackich od drugiej połowy XVIII w.
6. Aktualne zagadnienie leksykologii i słowotwórstwa.

W sekcji literaturoznawstwa obradowano nad następującymi zagadnieniami:

1. Romantyzm w literaturach słowiańskich, przy czym wyodrębniono —
 - a) badania porównawcze Romantyzmu w krajach słowiańskich,
 - b) nowoczesne metody interpretacji Romantyzmu w powiązaniu z życiem społeczno-narodowym w krajach słowiańskich,
 - c) znaczenie literatury Oświecenia i preromantyzmu w krajach słowiańskich,
 - d) tradycje Romantyzmu w późniejszych okresach rozwoju literatur słowiańskich.
2. Metodologia studium porównawczego literatur słowiańskich —
 - a) struktura typologiczna starych literatur słowiańskich,
 - b) problemy studium porównawczego eposu słowiańskiego i zachodnioeuropejskiego w średniowieczu i czasach nowszych,
 - c) swoiste aspekty studium porównawczego nowoczesnych literatur słowiańskich.
3. Główne kierunki literatur słowiańskich wieku XX w rozwoju i wzajemnych stosunkach.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się obrady sekcji lingwistyczno-literaturoznawczej, podejmującej następujące problemy:

1. Zagadnienia semantycznej i formalnej struktury tekstu.
2. Poetyka historyczna i inne dyscypliny pokrewne.
3. Systemy styków i ich funkcje w literaturze i języku literackim.
4. Zagadnienia przekładu literackiego wewnątrz języków słowiańskich i na języki słowiańskie w epoce Romantyzmu.

W sekcji folklorystyki wyodrębniono następujące tematy:

1. Rola Romantyzmu w badaniach nad folklorem słowiańskim.
2. Rozwój współczesnego folkloru i słowiańskiej kultury ludowej —
 - a) rola elementów tradycyjnych i nowatorskich kultury słowiańskiej w życiu współczesnych narodów słowiańskich,
 - b) folklor miejski i jego wpływ na literaturę piękną.
3. Związki folkloru słowiańskiego i niesłowiańskiego.

Szerokie zagadnienia podjęła sekcja ogólnoslawistycznych problemów historycznych:

1. Zagadnienie etnogenezy oraz pierwotnej jedności Słowian, tendencje odśrodkowe i centralistyczne.
2. Społeczne, kulturalne i naukowe związki narodów słowiańskich w XVI-XIX w. Powstanie slawistyki naukowej.
3. Znaczenie ruchów narodowowyzwoleńczych Słowian w XIX-XX wieku dla rozwoju literatur słowiańskich.

Jak widać z powyższego, skrótego zestawienia programu obrad VII Między-

narodowego Kongresu Słowistów, problematyka na nim podjęta była bardzo rozległa, tak że omówienie poszczególnych referatów czy dyskusji przekraczałoby ramy przyjęte dla artykułów publikowanych w czasopiśmie.

Ze względu na profil tematyczny „Przeglądu Zachodniego” i praktykę wprowadzoną w sprawozdaniach z poprzednich kongresów sławistycznych⁶, szerzej scharakteryzujemy tu udział naukowców NRD i NRF w imprezie warszawskiej, nie roszcząc sobie pretensji do wyczerpania zagadnienia z uwagi na dużą ilość i różnorodność materiałów przygotowanych przez sławistów obu tych państw⁷.

W sekcji językoznawstwa naukowcy Niemieckiej Republiki Demokratycznej wygłosili następujące referaty: L. Körner, J. Schultheis, W. Wenzel zajęli się eksponowaną w sławistyce NRD problematyką sorabistyczną, przygotowując studium pt. *Onomastische Beiträge zur altsorbischen Lexikologie*. Referat, dotyczący ogólnosłowiańskiej problematyki językowej, opracował R. Ružička pt. *Zur Theorie der vergleichenden Syntax moderner slavischer Literatursprachen (am Material der Gerundien und Nominalphrasen)*. Problemem stosunków językowych słowiańsko-bałtyckich zajął się R. Eckert w pracy pt. *Die slawisch-baltischen Sprachbeziehungen (am Material der Nominalstämme)*. Problematykę łużycką reprezentowało studium S. Michalka pt. *Latinizmy a germanizmy w řeči J. H. Swětlika — Příklad k stawiznanu hornjoserbskeje spisowneje řeče*, podobnie jak praca H. Fasske, *Wuwiće acc /gen jako wuraz kategorije žiwosće resp. kategorije raciolanosće w serbsčinyje*. Sprawę dialektów pomorskich podjął F. Hinze w rozprawie pt. *Die Besonderheiten des pomoranischen Kardinalzahlworts gegenüber dem Polnischen*. Referat pt. *Zum Ausdruck der Kategorie der Kausativität in den slawischen Sprachen* przygotował R. Löttsch, a O. Kade, W. Kade, W. Mühlner, D. Radtke rozprawę pt. *Valenz und Semantik der Verben*.

Szczegółowym zagadnieniem współczesnego języka rosyjskiego zajął się O. Müller w referacie pt. *K probleme determinacji imien suszczestwitielnych otnositelnymi priedloženijami w souriemiennom russkom jazykie*. Zespół autorów; W. Duda E. Wiese, B. Koemitz, przygotował studium pt. *Das Genus verbi in der polnischen und tschechischen Schriftsprache der Gegenwart. Die partizipialen Passivformen in der polnischen Gegenwartssprache* zajmujące się również specjalistycznymi problemami współczesnego języka polskiego i czeskiego. Badania nazewnicze reprezentował referat E. Eichlera pt. *Zur Gliederung slawischer Sprachräume im Lichte der Onomastik*. Referat H. H. Bielfeldta, jednego z najbardziej znanych sławistów NRD, rozważał kwestię stosunków językowych łużycko-niemieckich zajmując się sprawą *Die Entlehnungen des Niedersorbischen aus dem Niederdeutschen*. Podobną problematyką językowych wpływów słowiańskich omawiała rozprawa B. Müller i K. Müller pt. *Die Typen der lexikalischen Einflüsse slawischer Sprachen auf das Deutsche*. G. Kirchner przedstawił temat — *K woprosu ob otnositelnosti paredigmatiki*. Uczony serbołużycki, H. Schuster-Šewc, zajął się problematyką ogólnosłowiańską w referacie zatytułowanym *O społeczny uwarunkowanii standardowych procesów językowych w obrębie języków słowiańskich*; podobnym do pracy K. Gutschmidta pt. *Parallele und divergente Entwicklungstendenzen in jungen slawischen Schriftsprachen und der soziolinguistische Gesichtspunkt*. Zespół

⁶ Por. T. S. Wróblewski, V Międzynarodowy Kongres Słowistów w Sofii „Przegląd Zachodni” nr 6/1963, ss. 387-390 oraz tegoż autora — VI Międzynarodowy Kongres Słowistów w Pradze, „Przegląd Zachodni” nr 1/1969, ss. 189-192.

⁷ Zestawiono na podstawie tomu pt. VII Międzynarodowy Kongres Słowistów. Warszawa 21-27 VIII 1973. Streszczenia referatów i komunikatów. Warszawa 1973.

autorów, E. Fischer, G. Schlimpert, T. Witkowski, przedstawił referat z dziedziny badań językowych Słowiańszczyzny Zachodniej pt. *Zu dem in der altpolabischen Onymie enthaltenen appellativischen Wortschatz*.

W porównaniu z naukowcami NRD sławiści Niemieckiej Republiki Federalnej zaprezentowali w sekcji językoznawczej mniej referatów, spośród których można m. in. wymienić prace: E. Kaiser, *Typen innerer Lehnprägung im Dravänopolabischen und ihr relativer Anteil in den Denkmälern des 17-18 Jh.* i o podobnej problematyce referat R. Olescha, *Der Dravänopolabische Wortakzent*. Senior slawistyki zachodnioniemieckiej i jeden z najbardziej znanych polonistów NRF, E. Koschmieder, opracował temat — *Znaczeniowe dublety aspektowe czasowników złożonych z prefiksem po-*. A. Höcherl przygotował pracę pt. *Die definitionskonträren Fälle im Aspektsystem des Altrussischen (dargestellt am Material der Übersetzungsliteratur)*, zaś ukrajinista O. Horbatsch — studium pt. *Ukraińska terminologia z zakresu uprawy wina*.

Bogato przedstawia się problematyka literaturoznawcza opracowana w referatach oraz komunikatach slawistów NRD i NRF, przy czym znowu odnotowujemy wyraźną przewagę ilościową prac z NRD. W referatach naukowców NRD szczególnie dużo miejsca zajęły kwestie literatury radzieckiej i to zarówno w aspekcie analizy historyczno-artystycznej, jak i oddziaływania piśmiennictwa ZSRR na twórczość innych narodów słowiańskich oraz niesłowiańskich. Z tego zakresu wymienić można następujące prace:

R. Göbner, A. Hiernsche, P. Kirchner, *Probleme der Bewältigung der neuen Realität in der Sowjetliteratur und anderen slawischen Literaturen nach 1945*; E. Hexelschneider, *Literaturgeschichtsschreibung der Sowjetliteratur im Ausland — einige methodologische Aspekte (anhand von Material der DDR und BRD)*; G. Düwel, K. Globig, E. Kowalski, *Die Neuleistung der Sowjetliteratur für die weltliterarische Entwicklung*; E. Reiss, *Zur Dialektik des Objektiven und Subjektiven bei der Rezeption der Sowjetliteratur in der DDR*; N. Ludwig, *Held und Wirklichkeit in der zeitgenössischen sowjetischen Kinderliteratur*; N. Thun, *Realizm i romantizm kak teoreticzeskije problemy ranniej sowjetskoj prozy*; K. Kasper, G. Schaumann, J. Schäfer, H. Rennert, *Romantik und Realismus in der Sowjetliteratur*; H. Jünger, *Strömungen und Entwicklungstendenzen in der russischen Sowjetliteratur*.

Szeroką grupę problemową, reprezentowaną przez kilka referatów z NRD, stanowiły zagadnienia wspólnych cech literatur słowiańskich okresu Oświecenia i Romantyzmu, a także ich tradycji i oddziaływania na współczesną literaturę społeczeństw słowiańskich. Spośród tych prac wymienić należy studia następujące:

H. Grasshoff, A. Lauch, G. Jonas, U. Lehmann, *Humanistisches Menschenbild in der russischen und polnischen Literatur der Aufklärung*; G. Ziegenggeist, *Deutsch-slawische Literaturbeziehungen in der Aufklärung und Romantik als humanistisches Erbe der sozialistischen Kultur*; H. Olschowsky, D. Witschew, *Romantische Tradition und revolutionäre Lyrik in den slawischen Literaturen im 20 Jh.*; G. Dudek, H. Schmidt, *Zur Synthese aufklärerischer und klassizistischer Traditionen in der russischen und polnischen Romantik*; A. Hermann, *Volk und Revolution in der Literatur der polnischen Romantik*.

Z innych interesujących prac slawistów NRD wymienić można m. in.: F. Krause, I. Kuhnke, *Zur Wirkung der polnischen Literatur in Deutschland vor und nach dem zweiten Weltkrieg*; K. Dornacher, P. Kessler, E. Pechstedt, L. N. Tolstoj's Bedeutung für die Entwicklung des deutschen Romans und Dramas; W. Beitz, H. Conrad, D. Endler, A. Latchinian, J. Seehase, G. Warm, *Die Meisterung der*

Epochenproblematik in der sozialistischen Gegenwartsliteratur slawischer Nationen; M. Wegner, Gorkij und die Wege des europäischen Romans.

Prace slawistów zachodnioniemieckich, zgłoszone w sekcji literaturoznawstwa VII MKS, koncentrowały się przeważnie na problematyce Romantyzmu w literaturze narodów słowiańskich, głównie zaś w piśmiennictwie rosyjskim. Były to m. in. studia następujące: E. Kneip, *Das Phantastische als Kunstkriterium in der Theorie und im Drama der slawischen Romantik*; B. Zelinsky, *Komik und Spielstruktur. Zur Komödienkunst Nikolaj Gogols*; J. Mateříć, *Die russische Romantik und die Literatur der kroatischen nationalen Wiedergeburt*; W. Gesemann, *Zur Deutung roman-tischer Dämonie bei M. P. Pogodin*. Ciekawe studium z zakresu literatury staro-rosyjskiej przedstawili J. Klein i W. Misgeld pt. *Słowo o połku Igorowie — agitacjonnyj tekst*.

Przewaga ilościowa prac zgłoszonych na VII MKS przez slawistów NRD nad studiami naukowców zachodnioniemieckich uwidoczniła się w sekcji lingwistyczno-literaturoznawczej. Wśród rozpraw uczonych NRD z tej dziedziny wyodrębnić można następujące grupy tematyczne: ogólne zagadnienia teoretyczne dotyczące lingwistyki literackiej, problemy językowe danej epoki literackiej czy twórczości określonego autora oraz, potraktowane jako odrębne, kwestie stylistyki i warstwy lingwistyczno-artystycznej literatury Romantyzmu. Pierwszą grupę reprezentują studia: F. Dieckmann, *Zur Einheit von semantischer und formeller Struktur des literarischen Werkes*; K. Städtke, *Text und Vorstellungswelt. Semantische Probleme bei Interpretation literarischer Prosatexte*, drugą — rozprawy G. Sturm, *Zum Vergleich als Stilmittel bei der Menschendarstellung in der altrussischen Literatur*; W. Düwel, *Zum Problem von Inhalt und Form in Čechovs Erzählungen*, trzecią zaś — E. Mirova-Florin, *Elementy romantycznego stylu w twórczości Maksima Gorkogo i w rannej sowieckiej prozie*; E. Rechtsiegel, *Język poetycki utworów Romantyzmu w polskiej poezji współczesnej*; M. Jähnichen, *K otázce teorie překladu a překladatelské práce v době romantizmu (Na základě materiálů z překladů slovenské lidové poesie do němčiny)*.

Slawistykę zachodnioniemiecką reprezentowało w sekcji lingwistyczno-literaturoznawczej tylko jedno studium W. Kasacka pt. *Die Struktur von Griboedovs 'Gore ot uma' in der Geschichte des russischen Dramas*.

W sekcji folklorystyki oraz ogólnoslawistycznych problemów historycznych odnotowujemy tylko wystąpienia slawistów NRD. W programie obrad sekcji folklorystyki poza referatem J. Klagge pt. *Entwicklungstendenzen des sowjetischen Liedes in der Gegenwart* znalazły się dwie prace uczonych serbołużyckich: F. Mětška pt. *Über eine verschollene Sammlung niedersorbischer Spintenlieder des Lieberoser Diaconus Jan Boguchwal Lewa aus der Zeit um etwa 1800* oraz P. Nowotnego, *Einige Aspekte des Wandels der traditionellen sorbischen Volkskultur*.

W sekcji historycznej ogłosili referaty następujący naukowcy NRD: E. Donert pt. *Zur Entwicklung der deutschen Slawenkunde im frühen Mittelalter*; W. Zeil pt. *Der nationale Befreiungskampf der slawischen Völker um die Wende des 19 Jh. zum 20 Jh. und die Sorabistik* oraz H. Pohrt, *Die nationale Wiedergeburt bei den slawischen Völkern in ihrer Bedeutung für die Entfaltung der Slawistik in Deutschland 1800 - 1850*.

Z przedstawionych wyżej uwag wynika wyraźnie, że slawistyka NRD była reprezentowana na VII Międzynarodowym Kongresie Slawistów w Warszawie nieporównanie większą liczbą referatów i komunikatów niż slawistyka zachodnioniemiecka. Można zaryzykować twierdzenie, że skromna ilość materiałów zachod-

nioniemieckich przedstawiona na Kongresie jest nawet nieproporcjonalna do rzeczywistego potencjału naukowego i personalnego słowianoznawstwa w NRF. Należy zwrócić uwagę na uderzający fakt, iż w sekcji historycznej nie przedstawiono żadnego materiału zachodnioniemieckiego, co potwierdzałoby podkreślane niejednokrotnie przez slawistów NRF i występujące w tamtejszej slawistyce ograniczenie się do badań filologicznych i traktowanie prac historycznych, dotyczących Słowiańszczyzny, jako odrębnej dyscypliny badawczej. To samo można by powiedzieć także o badaniach folklorystycznych prowadzonych w NRF, a nie reprezentowanych na Kongresie w Warszawie.

Przechodząc do ogólnych uwag związanych z VII MKS w Warszawie, zwrócić należy uwagę na wyraźnie przewijający się w obradach wszystkich sekcji Kongresu wątek dotyczący Romantyzmu w krajach słowiańskich i jego oddziaływania na różne dziedziny i aspekty życia narodowego i duchowego społeczeństw słowiańskich. Organizatorzy Kongresu, którzy jako jeden z wiodących tematów obrad wybrali *Romantyzm w literaturach słowiańskich*, nie spodziewali się nawet, że wzbudzi on tak szerokie zainteresowanie, okazało się jednak, że badania porównawcze nad tym okresem prowadzi się w różnych krajach i wciąż dostarczają one nowego interesującego materiału.

W sekcji historycznej znalazło się szereg ciekawych referatów z zakresu historii politycznej; przedstawili je m. in. naukowcy polscy, radzieccy, czechosłowaccy oraz amerykańscy, w tym także uczeni pochodzenia polskiego pracujący w Stanach Zjednoczonych. Duże zainteresowanie wywołały referaty K. Hermana i Z. Sładka z CSRS omawiające problem *Německý imperialismus a slovanské narody*, referat prof. J. J. Kostiuszki i prof. M. M. Sumarokowej z ZSRR, zajmujący się wpływem Rewolucji Październikowej na rozwój myśli rewolucyjnej w Polsce i w Jugosławii (1917-1923), referat J. J. Kulczyckiego z USA zajmujący się strajkiem szkolnym w latach 1906-1907 w Pozańsku, a także referat dra W. Kłokowa z ZSRR omawiający problem jedności słowiańskiej w walce z faszyzmem na tle tradycji i wspólnoty kulturowej i językowej. Równie szerokie zainteresowanie wywołał przedstawiony 25 VIII br. w sekcji historycznej referat o roli działającego w Moskwie w latach 1941-1945 Komitetu Wszechsłowiańskiego w ruchu wyzwolenicznym narodów słowiańskich w okresie II wojny światowej, przedstawiony przez naukowców radzieckich. Akta Komitetu dopiero od niedawna stały się przedmiotem badań historyków, toteż działalność tego ośrodka inspirującego narody słowiańskie do walki z faszyzmem wywołało tym większe zainteresowanie.

Należy zwrócić także uwagę na ciekawe materiały dotyczące zagadnienia przemian kulturowych i językowych wśród emigracji polskiej przedstawione na Kongresie. Temat ten był m. in. przedmiotem wystąpień w sekcji językoznawczej i folklorystycznej naukowców pochodzenia polskiego: prof. Iwony Grabowskiej z Kanady i prof. Jana L. Perkowskiego z USA. Jak stwierdziła prof. Grabowska pod wpływem języka angielskiego zmianom najszybciej ulega zasób leksykalny, natomiast składnia i gramatyka zdań najdłużej zachowują cechy właściwe dla j. polskiego. Badania prof. Grabowskiej są kontynuacją pionierskich studiów w dziedzinie wzajemnego oddziaływania dwóch języków niepokrewnych, zapoczątkowanych wśród wychodźstwa polskiego przed II wojną światową przez prof. W. Doroszewskiego. Wyniki badań terenowych wśród Kaszubów zamieszkujących w stanie Minnesota w USA i prowincji Ontario w Kanadzie przedstawił prof. Perkowski. Do dziś w skupiskach tych, które wyemigrowały z Polski pod koniec XIX w., zachowały się kaszubskie pieśni, anegdoty i obrzędy weselne. W tym miejscu należy podkreślić, że bogate wyniki prac specjalistów zajmujących się folklorem sło-

wiańskim sprawiły, że na Kongresie zgłoszono wniosek, aby powołać odrębną komisję etnograficzną, zajmującą się badaniami całokształtu kultury ludowej narodów słowiańskich⁸.

Wzmianki o pracach naukowców pochodzenia polskiego należy również uzupełnić informacją, że w obradach Kongresu uczestniczyło kilkuset polonistów wykładających na uniwersytetach zagranicznych. Wzięli oni udział w konferencji na temat form ich współpracy z krajowymi uczelniami i placówkami naukowymi. Stałe kontakty utrzymuje z Polską około 290 ośrodków zagranicznych; prowadzona jest wymiana stypendystów. Na potrzebę unowocześnienia materiałów dydaktycznych, służących do nauki języka polskiego, wskazał w swej wypowiedzi prof. Tadeusz Domaradzki z Kanady⁹.

Wśród licznych imprez naukowych towarzyszących VII Kongresowi Sławistów wymienić należy np. międzynarodową wystawę książki slawistycznej, na której zgromadzoną ponad 13 tys. tomów ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, a także najnowsze wydawnictwa z 16 krajów¹⁰.

Obrady Kongresu połączone były z uroczystościami nadania doktoratów *honoris causa* różnych polskich uczelni szeregowi uczonych zagranicznych; i tak np. w dniu 21 VIII br. w godzinach wieczornych w *Auditorium Maximum* Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się uroczystość nadania tytułu *honoris causa* UW czterem wybitnym slawistom zagranicznym. Z rąk prorektora UW — prof. Jerzego Plebańskiego zaszczytne dyplomy otrzymali: prof. Petyr Dinekow z Bułgarii, prof. Ruben I. Awaniesow z ZSRR, prof. Hans H. Bielfeldt z NRD oraz prof. Zbigniew Folejewski z Kanady. Dziękując za zaszczytne wyróżnienia, nowi doktorzy *honoris causa* warszawskiej uczelni podkreślili znaczenie szerokiej współpracy uczonych — slawistów z różnych krajów dla dobra nauki i wzajemnego zrozumienia między narodami.

W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele świata nauki i kultury. Obecni byli członkowie korpusu dyplomatycznego¹¹.

Po tygodniu toczących się w Warszawie obrad dnia 27 VIII br. nastąpiło zamknięcie VII Międzynarodowego Kongresu Sławistów. Było to najliczniejsze i najbardziej pracowite zgromadzenie przedstawicieli tej dziedziny nauk humanistycznych od czasu Kongresu inauguracyjnego, zorganizowanego w 1929 r. w Pradze. Zainteresowanie Kongresem warszawskim przewyższyło nawet oczekiwania organizatorów. Jak poinformował, podsumowując dorobek obrad, prof. dr W. Hensel w Kongresie wzięło udział prawie 1200 osób, które nie nadesłały wcześniej zgłoszeń. Nowym przewodniczącym Międzynarodowego Komitetu Sławistów został wybrany prof. B. Kreft z Jugosławii. Następnym VIII Międzynarodowy Kongres Sławistów odbędzie się w r. 1978 w Belgradzie¹².

⁸ Por. notatkę w „Trybunie Ludu” z 26 VIII 1973 nr 237 pt. *Warszawskie zgromadzenie slawistów dobiega końca*.

⁹ Por. notatkę w „Trybunie Ludu” z 25 VIII 1973, nr 236 pt. *Prace Kongresu Sławistów. Obrady w sekcjach. Spotkania wykładawców polonijnych*.

¹⁰ „Trybuna Ludu” z 23 VIII 1973 nr 234, notatka pt. *Drugi dzień obrad Międzynarodowego Kongresu Sławistów*.

¹¹ Por. przypis 1, 28 VIII 73 r. doktoraty *honoris causa* UAM w Poznaniu otrzymali profesorowie: M. P. Aleksiejew z ZSRR, V. Kiparski z Finlandii i R. Olesck z NRF (por. „Głos Wielkopolski” z 29 III 1973) zaś w dniu 29 VIII 73 r. podobne doktoraty UJ w Krakowie profesorowie: C. Backvis z Belgii i B. Havranek z CSRS („Głos Wielkopolski” z 30 VIII 1973).

¹² Por. notatkę w „Trybunie Ludu” z 28 VIII 1973, nr 239 pt. *VII Kongres Sławistów zakończył obrady*.

Podsumowując należy zwrócić uwagę na stały wzrost znaczenia i rozmiarów Międzynarodowych Kongresów Sławistów. Proces ten zobrazować może następujące zestawienie: w I Kongresie w Pradze w r. 1929 uczestniczyło 300 naukowców, w V kongresie w Sofii w 1963 r. brało udział 1000 uczestników (wygłoszono 500 referatów), w VI kongresie w Pradze w r. 1968 uczestniczyło 1800 sławistów (przedstawiono 800 referatów), a na VII Kongresie Warszawskim spotkało się około 3 000 sławistów oraz wygłoszono 900 referatów i komunikatów. Liczby te mogą stanowić podstawę dla snucia wniosków optymistycznych, gdyż wskazują one ewidentnie na rozwój nauk sławistycznych i wzrost zainteresowania Słowiańszczyzną w świecie. Z drugiej jednak strony należy zwrócić uwagę na fakt, iż dalszy rozwój podobnych imprez naukowych doprowadzić może do coraz większych trudności organizacyjnych; w aspekcie naukowym imprezy takie mogą również tracić przez zbyt duże rozmiary, niemożność uczestniczenia w wielu interesujących spotkaniach, rozproszenie imprez kongresowych. Biorąc te względy pod uwagę należałoby może pomyśleć nad zapobieżeniem w przyszłości tego rodzaju mankamentom, co oznaczałoby jednak potrzebę przeprowadzenia zmian w samej koncepcji międzynarodowych kongresów sławistycznych. Należałoby sądzić, że wszystkie wymienione wyżej kwestie są w jakimś stopniu odbiciem samej struktury współczesnej sławistyki jako kompleksu badań bardzo rozbudowanego i coraz bardziej rozwijającego się; świadczy o tym choćby np. fakt powołania nowej, odrębnej Komisji Etnograficznej Międzynarodowego Komitetu Sławistów. Czy jednak ten żywiołowy, świadczący o dużym zainteresowaniu Słowianami na całym świecie, a więc w istocie będący zjawiskiem pozytywnym, rozwój nie doprowadzi w przyszłości do pewnych problemów natury strukturalnej, a co za tym idzie do możliwości utraty wewnętrznej spójności sławistyki światowej — na to jednoznacznie odpowiedzieć się nie da.

Tadeusz Seweryn Wróblewski